

Tema 1. Sistemul economic și sistemul financiar în viața socială: bani, inflație și impactul lor asupra economiei individuale.

1. Esența și conținutul sistemului economic și al sistemului financiar

Sistemul economiei naționale include atât sistemul economic real, cât și sistemul financiar, cele două componente depinzând complet una de cealaltă.

Sistemul economic

Sistemul economic reprezintă ansamblul interdependent de **instituții, agenți economici, resurse, relații, reguli și mecanisme** prin care o societate organizează producerea, distribuirea, schimbul și consumul bunurilor și serviciilor.

Sistemul economic = modul în care societatea organizează activitatea economică.

În cadrul sistemului economic acționează:

- gospodăriile populației;
- întreprinderile;
- statul și autoritățile publice;
- instituțiile financiare;
- organizațiile și piețele;
- consumatorii și producătorii.

Sistemul economic este influențat de **legislație, politici publice, nivelul tehnologic, resurse, instituții și relațiile internaționale**

Un sistem economic este un ansamblu de producție, alocare a resurselor și distribuție a bunurilor și serviciilor într-o societate, definit prin relațiile dintre oameni care organizează activitatea socială.

Ce este un sistem economic?

- Este modul în care un stat sau o societate își organizează resursele.
- Stabilește ce bunuri se produc, cum se produc și pentru cine se produc.
- Include reguli, instituții și comportamente umane.

Elementele principale ale unui sistem economic

- **Resursele economice:** Bunurile materiale, munca, natura și banii disponibili.
- **Agenții economici:** Persoanele, familiile (gospodăriile), firmele, statul și băncile care iau decizii financiare.
- **Relațiile economice:** Legăturile de schimb, vânzare, cumpărare și producție dintre agenți.
- **Cadrul juridic și instituțional:** Legile, regulile și instituțiile statului care reglementează piața.
- **Mecanismul economic:** Modul concret prin care se iau deciziile (prin piață liberă sau prin planificare centralizată)

Fenomenul economic este o manifestare observabilă a vieții economice, care apare ca rezultat al acțiunii agenților economici și al relațiilor dintre aceștia.

Exemple:

- creșterea prețurilor;
- inflația;
- șomajul;
- creșterea producției;
- reducerea consumului;
- creșterea investițiilor;
- deprecierea monedei;
- majorarea dobânzilor.

Fenomenul economic reprezintă, de regulă, **ceea ce observăm că se întâmplă în economie.**

Exemplu: Dacă prețurile bunurilor cresc în mod general și persistent, avem fenomenul economic al **inflației**.

Procesul economic reprezintă desfășurarea în timp a unor activități și transformări economice, prin care resursele sunt utilizate pentru realizarea unor rezultate economice.

Procesele economice fundamentale sunt:

producția → distribuția → schimbul → consumul

De exemplu: O întreprindere cumpără materii prime → produce bunuri → le comercializează → obține venituri → plătește salarii și impozite → reinvestește o parte din profit.

Acesta este un **proces economic**, deoarece avem o succesiune de acțiuni și transformări.

Diferența simplă:

Fenomenul economic = ceea ce se manifestă/se observă.

Procesul economic = ceea ce se desfășoară în timp.

Sistemul financiar este componenta sistemului economic care asigură **formarea, distribuirea, redistribuirea și utilizarea resurselor financiare**, precum și circulația banilor și a capitalului între diferiții participanți la economie.

El include, în principal:

- finanțele publice;
- finanțele întreprinderilor;
- finanțele gospodăriilor populației;
- sistemul bancar;
- piața financiară;
- instituțiile financiare nebancare;
- asigurările;
- piețele de capital;
- infrastructura de plăți.

Putem spune:

Sistemul financiar este „sistemul circulator” al economiei, deoarece facilitează circulația banilor și transferul resurselor financiare către cei care au nevoie de ele.

Procesul financiar reprezintă desfășurarea în timp a relațiilor și operațiunilor prin care se formează, se distribuie, se redistribuie și se utilizează resursele financiare.

Exemple:

➤ **La nivelul statului:**

încasarea impozitelor → formarea bugetului → distribuirea fondurilor → finanțarea serviciilor publice

➤ **La nivelul unei întreprinderi:**

obținerea veniturilor → formarea resurselor financiare → plata cheltuielilor → obținerea profitului → reinvestire/distribuie

➤ **La nivelul unei persoane:**

obținerea salariului → economisire → creditare/investiție → consum

Mecanismul financiar reprezintă ansamblul **metodelor, instrumentelor, regulilor, pârghiilor și procedurilor** prin care sunt organizate și realizate relațiile financiare în economie.

Cu alte cuvinte: **Mecanismul financiar arată CUM funcționează sistemul financiar.**

Acesta include, de exemplu:

- impozitele și taxele;
- dobânda;
- creditul;
- subvențiile;
- transferurile;
- bugetele;
- prețurile;
- cursul valutar;
- instrumentele financiare;
- asigurările;
- normele juridice;

- reglementările financiare;
- politica monetară și fiscală.

Exemplu

Dacă Statul dorește să stimuleze investițiile, el poate utiliza mecanisme financiare precum:

- facilități fiscale;
- subvenții;
- garanții de stat;
- programe de creditare;
- dobânzi preferențiale.

Deci **mechanismul financiar transformă obiectivele economice și financiare în acțiuni concrete.**

Dacă privim societatea ca pe un organism viu, **sistemul economic reprezintă întregul corp** (organele, mușchii, activitatea fizică), în timp ce **sistemul financiar este sistemul circulator**. El transportă „sângele” economiei — adică banii și capitalul — acolo unde este nevoie de el pentru ca restul corpului să poată funcționa.

Relația de interdependență dintre cele două se bazează pe câteva roluri clare:

Tabelul 1 interdependența dintre sistemul economic și cel financiar

Caracteristică	Sistemul Economic (Întregul)	Sistemul Financiar (Subsistemul)
Rolul Principal	Organizează producția, alocarea resurselor și consumul de bunuri și servicii.	Asigură circulația banilor, economisirea și creditarea .
Focusul Zero	Economia reală: fabrici, agricultură, locuri de muncă, comerț, servicii.	Economia monetară: bănci, burse de valori, asigurări, fonduri de investiții.
Componente	Resurse naturale, forță de muncă, tehnologie, legi, agenți economici.	Bani, credite, acțiuni, obligațiuni, dobânzi, autorități de reglementare.

🔗 Cum funcționează legătura dintre ele?

- **Finanțarea economiei reale:** Companiile din sistemul economic au nevoie de fabrici și utilaje. Ele nu pot crește doar din profiturile curente. Sistemul financiar (prin bănci sau bursa de valori) colectează banii economisiți de populație și îi transformă în credite sau investiții pentru aceste firme.

- **Distribuirea riscurilor:** Sistemul financiar oferă instrumente (cum ar fi asigurările sau contractele derivate) care protejează firmele din sistemul economic împotriva unor dezastre naturale, incendii sau fluctuații de prețuri.

- **Efectul de domino:** Când sistemul financiar se blochează (cum a fost criza globală din 2008), fabricile nu mai primesc credite, nu mai pot plăti salariile, apar șomajul și recesiunea în economia reală. Invers, dacă economia reală produce prost și companiile dau faliment, băncile rămân cu credite neperformante și sistemul financiar se prăbușește.

Fără un sistem financiar stabil, sistemul economic se întoarce la troc (schimb de mărfuri) sau se blochează din lipsă de capital. Fără un sistem economic care să producă bunuri reale, sistemul financiar nu ar avea nicio valoare, deoarece banii nu ar cumpăra nimic.

Rolul sistemului economic asupra sistemului social

Sistemul economic asigură baza materială a existenței societății. Prin producerea și distribuirea bunurilor și serviciilor se creează resursele necesare satisfacerii nevoilor populației.

Principalele influențe sunt:

- **crearea locurilor de muncă** și a veniturilor;

- asigurarea bunurilor și serviciilor necesare populației;
- determinarea nivelului salariilor și veniturilor;
- influențarea nivelului de trai;
- reducerea sau accentuarea sărăciei și inegalităților;
- stimularea educației, sănătății și dezvoltării sociale;
- influențarea stabilității și coeziunii sociale.

De exemplu

Dacă economia se dezvoltă atunci:

creștere economică → investiții → întreprinderi mai productive → locuri de muncă → venituri mai mari → consum mai mare → nivel de trai mai ridicat.

În schimb:

recesiune → reducerea producției → concedieri → diminuarea veniturilor → reducerea consumului → creșterea vulnerabilității sociale.

Rolul sistemului financiar asupra sistemului social

Sistemul financiar are rolul de a mobiliza, distribui și redistribui resursele financiare între diferiții participanți la economie și, prin aceasta, influențează direct societatea.

1. Asigură finanțarea sectorului public

Prin **impozite, taxe și alte venituri publice**, statul acumulează resurse financiare. Acestea sunt utilizate pentru:

- educație;
- sănătate;
- infrastructură;
- protecție socială;
- ordine publică și justiție;
- pensii și indemnizații;
- alte servicii publice.

Schema:

Activitate economică → venituri → impozite → buget public → servicii sociale

2. Contribuie la reducerea inegalităților sociale

Statul poate utiliza sistemul financiar pentru **redistribuirea veniturilor**.

De ex>**impozitare → venituri bugetare → transferuri sociale → sprijin pentru persoanele vulnerabile.**

Prin aceste mecanisme, sistemul financiar poate contribui la echilibrul social.

3. Facilitează accesul la finanțare

Sistemul bancar permite populației și întreprinderilor să obțină finanțare.

De exemplu: **economii → bănci → credite → locuințe / educație / investiții / afaceri → dezvoltare economică și socială.**

Creditarea poate permite unei familii să cumpere o locuință sau unei întreprinderi să se extindă și să creeze noi locuri de muncă.

4. Susține investițiile și dezvoltarea

Sistemul financiar direcționează capitalul către activități productive.

Resurse financiare → investiții → producție → locuri de muncă → venituri → dezvoltare socială.

De aceea, un sistem financiar eficient este important nu doar pentru economie, ci și pentru societate.

5. Asigură protecția împotriva unor riscuri

Prin mecanisme precum **asigurările**, sistemul financiar ajută persoanele și întreprinderile să suporte consecințele unor evenimente neprevăzute.

De exemplu:

asigurare → producerea riscului → despăgubire → diminuarea pierderii financiare → menținerea stabilității familiei/întreprinderii.

Relația dintre cele trei sisteme

SISTEMUL ECONOMIC -crează **bunuri, servicii, venituri și valoare economică**

↓

SISTEMUL FINANCIAR -mobilizează, distribuie și redistribuie **resursele financiare**

↓

SISTEMUL SOCIAL -influențează **nivelul de trai, ocuparea, educația, sănătatea, protecția socială și calitatea vieții**

Dar relația este **bidirecțională**:

SOCIETATEA → ECONOMIE → FINANȚE → SOCIETATE

De exemplu, o populație bine educată și sănătoasă contribuie la o economie mai productivă, iar o economie performantă generează resurse pentru educație și sănătate.

Sistemul economic constituie baza materială a societății, sistemul financiar asigură mobilizarea, circulația, distribuirea și redistribuirea resurselor economice sub formă financiară, iar sistemul social reprezintă domeniul în care efectele acestor procese se reflectă asupra oamenilor și relațiilor dintre aceștia.

Economia produce resurse, finanțele le pun în mișcare și le redistribuie, iar societatea beneficiază de rezultatele utilizării acestor resurse. În același timp, nevoile și problemele sociale influențează deciziile economice și financiare ale statului și ale celorlalți participanți la economie.

2. Bani: esență, caracteristici, forme

Inventarea banilor a fost una din cele mai mari realizări ale civilizației umane. Ei au apărut stihinic și, pe parcursul dezvoltării producției de mărfuri, au suferit numeroase modificări. Extinderea schimbului de mărfuri s-a soldat cu desprinderea spontană de masa celorlalte mărfuri a unei mărfi specifice, căreia i-a fost atribuită funcția de echivalent general. Prin urmare, banii au apărut o dată cu schimbul de mărfuri ca un derivat al acestui schimb (operațiilor comerciale).

Literatura de specialitate și limbajul curent folosesc atât termenul “bani” cât și cel de “monedă”.

Termenul de **monedă**, folosit în special în limbajul poporului francez, englez și italian desemnează, potrivit dicționarului Larousse, “**o piesă de metal, emisă de autoritatea suverană, pentru a servi ca mijloc de schimb**”, este de origine latină și provine de la numele zeiței Junon Moneta.

Termenul “**bani**”, se utilizează aproximativ cu același sens. În dicționarul explicativ al limbii române desemnează “**echivalentul general al valorii mărfurilor, moneda de metal sau de hârtie recunoscută ca mijloc de schimb sau de plată**”.

Cu toate că între cele două noțiuni există mici diferențe calitative și cantitative, în prezent sunt considerate a fi similare, ceea ce conduce și la similitudinea dintre circulație monetară și circulație bănească.

Inventarea banilor a fost una din cele mai mari realizări ale civilizației umane. Ei au apărut stihinic și, pe parcursul dezvoltării producției de mărfuri, au suferit numeroase modificări. Extinderea schimbului de mărfuri s-a soldat cu desprinderea spontană de masa celorlalte mărfuri a unei mărfi specifice, căreia i-a fost atribuită funcția de echivalent general. Prin urmare, banii au apărut o dată cu schimbul de mărfuri ca un derivat al acestui schimb (operațiilor comerciale).

Rolul banilor se rezumă la funcțiile de intermediar în schimbul de diverse mărfuri în diferite etape ale dezvoltării societății. Aceasta înseamnă că, în calitate de categorie istorică și economică, banii sunt o marfă deosebită, marfă-intermediar, marfă-semn de valoare.

Ca o categorie istorică, banii, din cele mai vechi vremuri și până în prezent, se află în centrul atenției gândirii umane. Din timpul Greciei antice, de la Xenophon, Platon și Aristotel și până la începutul secolului XX (adică într-o perioadă de circa 2300 de ani), potrivit calculelor

făcute de cercetători, au fost publicate circa 6 mii de lucrări (monografii, manuale, articole științifice etc.) – toate consacrate problemei banilor.

FUNCTIILE MONEDEI

Formele pe care le îmbracă moneda sunt numeroase și în continuă schimbare, ceea ce conduce la definirea acesteia și prin funcțiile pe care le realizează.

Funcțiile îndeplinite de monedă sunt în esență următoarele, cu posibilitatea regroupării sau divizării într-un număr mai mare sau mai mic.

I. FUNCTIA DE INSTRUMENT UNIC (MIJLOC) DE PLATA SI DE SCHIMB

Această funcție a apărut ca urmare a necesității creării unui instrument care să mijlocească schimbul economic.

Productia, circulatia și consumul sunt realizate prin cicluri de mai multe operațiuni precum sunt **M-B-M** sau **B-M-B**, cu ajutorul monedei.

Aceasta conduce la disocierea schimbului, în două operațiuni distincte: o operațiune de vânzare (flux real contra flux monetar) care permite obținerea de monedă și o operațiune de cumpărare (flux monetar pentru obținerea bunurilor reale).

Moneda îndeplinește funcția de schimb, pentru că este singura marfă general acceptată. Participanții la tranzacții cunosc faptul că aceasta poate fi cedată pentru a se obține un oricare alt bun.

În evoluția economiei monetare, anumite bunuri au servit ca monedă, precum ceaiul, mirodeniile, bijuteriile.

După cel de-al doilea război mondial, în Italia, au fost acceptate la modul general, ca mijloc de plată, tigările. Comercianții le-au acceptat ca mijloc de plată pentru vânzarea de produse, precum: pâinea, laptele, hainele și alte bunuri de strictă necesitate.

Aceste exemple ilustrează că pentru acceptarea unui bun ca monedă și ca mijloc de plată nu este necesară intervenția guvernelor, în scopul impunerii acestuia. De-a lungul timpului, autoritățile au declarat drept monedă anumite bunuri (metale pretioase, bijuterii), dar funcționarea sistemelor respective nu a fost posibilă, întrucât bunurile în cauză nu au fost acceptate la modul general, ca mijloace de plată. În anul 1828, guvernul rus a încercat să introducă platina, ca metal monetar, însă abandonează acest sistem, datorită rarității metalului și a valorii foarte ridicate.

În prezent, recunoașterea generală ca mijloc de plată de către toți participanții la derularea tranzacțiilor în economie, este atribuită bancnotelor, monedelor metalice și banilor de cont sau scripturali.

II. FUNCTIA DE ETALON AL VALORII BUNURILOR SCHIMBATE

Reprezintă cea mai importantă funcție, întrucât permite exprimarea valorii bunurilor economice, în termeni monetari și efectuarea de comparații între prețurile diferitelor bunuri și servicii.

Spre deosebire de alte forme de etalon, precum minutul, Kg, metrul, etalonul valorii prezintă o anumită caracteristică și anume **inconstanta**. Moneda sau banii, cu care se măsoară valoarea tuturor bunurilor și serviciilor și a raporturilor de echivalență dintre acestea, poate varia de-a lungul unei perioade de timp. În acest scop se utilizează **puterea de cumpărare**, aflată în raport invers proporțional cu modificarea prețurilor.

Alături de caracteristica **variabilității în timp**, moneda ca standard al valorii, prezintă și trăsătura **indispensabilității**, în sensul că deținerea banilor este absolut necesară fiecărui individ pentru obținerea bunurilor de care au nevoie și pe care le preferă.

III. FUNCTIA DE REZERVA A VALORII (MIJLOC DE TEZAUORIZARE)

Inclinația spre economisire atât a populației cât și a agenților economici, conduce la constituirea unor depozite sau rezerve de valoare. Alături de imobile, terenuri, lucrări de artă, bijuterii, moneda constituie o formă a acestor rezerve de avere.

Avantajul utilizării monedei cu acest rol decurge din gradul sporit de lichiditate, comparativ cu celelalte forme.

La modul general, prin **lichiditate** se înțelege ușurința cu care anumite active sunt convertite în monedă, într-un interval scurt de timp și cu costuri minime de conversiune.

Intrucât menținerea unei rezerve de valoare sub formă de imobile sau alte active reale, presupune un inconvenient major, atunci când se dorește realizarea unei tranzacții și transformarea în lichidități imediate, rezultă că populația și agenții economici păstrează sumele mari de bani fie în numerar, fie în monedă scripturală.

În anumite circumstanțe, moneda nu reprezintă o rezervă efectivă a valorii. Este cazul perioadelor de creștere rapidă a preturilor, și de manifestare a inflației. În asemenea situații, valoarea nominală a plasamentelor efectuate nu reprezintă valoarea reală a acestora, iar rata dobânzii nu compensează, decât parțial, pierderea de valoare datorată inflației. Ca alternativă, se caută forme de preservare a valorii, dintre care aurul este o modalitate preferată după anii '70, când inflația și prețul petrolului au sporit, iar cea mai populară investiție o reprezentau plasamentele în metale prețioase.

Datorită riscului pe care îl prezintă conservarea averii în active a căror valoare nu este fixată în funcție de evoluția în timp a inflației, rezultă că cele mai preferate forme de rezervă a valorii sunt depozitele la termen, activele financiare de natura obligațiunilor și conturile curente persoane, care permit o actualizare a valorii acestora în raport cu inflația.

IV. FUNCȚIA DE STANDARD AL PLĂȚILOR AMANATE ȘI BAZA A CREDITULUI

Prin această funcție îndeplinită de monedă se evidențiază rolul în exprimarea valorii contractelor pe termen lung, respectiv, stabilirea în momentul actual a unei sume ce urmează a fi încasată sau plătită la o dată viitoare, precum și rolul de mijlocitor al creditului.

Dezvoltarea tranzacțiilor la termen pe piețele de capital naționale și internaționale, reprezintă, de asemenea, un factor ce permite manifestarea banilor în această funcție.

V. FUNCȚIA DE UNITATE DE CONT

Din funcția de bază a monedei, cea de etalon a valorii, rezultă că toate bunurile din economie sunt evaluate din punct de vedere monetar, prin preturi, ceea ce face posibilă realizarea de înregistrări contabile și efectuarea de analize financiare.

Îndeplinind funcția de unitate de cont, moneda permite realizarea de comparații în timp și cuantificarea valorii adăugate în cadrul activității economice.

Funcția de unitate de cont, poate fi îndeplinită de monedă, fără existența fizică a acesteia. Astfel, asemenea cazuri se manifestă atunci când prețul unor bunuri și servicii este exprimat într-o altă monedă ce aparține fie unei alte perioade de timp, fie altei țări.

Un exemplu îl reprezintă unitatea de cont, denumită DST (Drepturi Speciale de Tragere) care a fost creată în 1970, de către FMI ca activ de rezervă al băncilor centrale, antrenate în procesul finanțării internaționale.

Inițial, moneda DST s-a bazat pe 16 monede pentru ca din anul 1981 să fie redefinită în funcție de 5 monede: \$, DM, FF, £, Y. Această definiție a condus la utilizarea cu ușurință a DST ca unitate de cont în sectorul privat și în numeroase tranzacții comerciale internaționale. Deși evaluarea tranzacțiilor se realizează în DST, plata acestora trebuie realizată într-una din monedele aflate efectiv în circulație. Astfel, moneda DST, deși există ca unitate de cont, nu poate exista și ca mijloc de plată.

CLASIFICAREA ȘI CARACTERISTICILE MONEDEI

De-a lungul evoluției sale, moneda a cunoscut diferite forme de existență, de la forma marfă a acesteia la forma abstractă sau moneda semn. Pentru a înțelege modificările de ordin cantitativ și calitativ care au marcat evoluția monedei, este necesar atât o clasificare în funcție de anumite criterii, cât și un studiu al principalelor caracteristici.

CLASIFICAREA MONEDEI

1. Forma de existență a monedei este un prim criteriu de clasificare, în funcție de care se distinge: **(A)** moneda **materială** și **(B)** moneda **scripturală**.

A.Moneda materială cunoaște două forme, în funcție de calitatea materialului din care este confectionată: moneda din metal și moneda din hârtie.

Moneda metalică, cunoscută încă din antichitate, este alcătuită din metale comune, obisnuite sau din metale pretioase. În Egiptul Antic, ca instrument de schimb se folosea arama, iar în mileniul al II-lea î.e.n., aurul. La început se utilizau lingourile, dar, datorită inconvenientului pe care îl prezentau prin operațiunile de divizare și cântărire în momentul schimbului, s-a trecut la forma propriu-zisă a monedelor, ca piese metalice.

Generalizarea metalelor pretioase ca metal monetar a fost posibilă datorită calităților fizice și chimice ale acestora.

Deși utilizarea metalelor pretioase ca metal monetar a prezentat avantaje certe, iar procesul schimbului a fost fluidizat, dezvoltarea dimensiunilor vieții economico-sociale reclama, la un moment dat, o cantitate mai mare de metal pretios. Cantitatea limitată de metal pretios și chiar utilizarea acestuia în alte scopuri decât cele monetare, a condus la manifestarea unui dezechilibru între cererea și oferta de monedă din metalul pretios, și a impus căutarea altor forme de monedă.

Moneda de hârtie, care îmbracă la rândul ei două forme:

- moneda de hârtie reprezentativă (biletul de bancă sau bancnota);
- moneda conventională (emisă de stat).

Moneda de hârtie reprezentativă are la bază o anumită garanție, iar mărimea, cantitatea și circulația acesteia este precis reglementată. Cele mai reprezentative forme sunt: biletele de bancă și bancnotele. Valoarea nominală a unui bilet de bancă ar trebui să fie garantată cu valori reale, respectiv să existe un stoc de metale pretioase, la emitent, ceea ce dă posibilitatea transformării în aur prin convertibilitate.

Apariția biletului de bancă (bancnota) s-a realizat prin două modalități:

- Certificatul de depozit;
- Circulația cambiilor.

Existența certificatelor de depozit este plasată în timp, în China, în secolul al X-lea, când se prezentau în cadrul schimbului, anumite înscrisuri care echivalau cu o cantitate de metal pretios.

Principalele avantaje pe care le prezenta bancnota, sub forma certificatului de depozit constau în următoarele:

- se înlăturau riscul și cheltuielile antrenate de efectuarea transportului;
- se adapta mai ușor cantitatea de monedă la dimensiunile tranzacțiilor din economie;
- conferea detinătorului siguranța că emitentul va plăti suma înscrisă pe biletul de bancă.

Prin apariția cambiilor, biletul de bancă sau bancnota intră în circulație, în sensul că orice detinător al unei cambii (care reprezintă o anumită obligație a emitentului), dacă o depune la bancă, primește, în schimb, bancnota proprie a acesteia.

Cealaltă formă de existență a monedei de hârtie o reprezintă moneda emisă și pusă în circulație de către stat, numită și **moneda de hârtie conventională** sau hârtie monedă. Această monedă este pur conventională. Scopul pentru care este emisă îl reprezintă acoperirea unor nevoi ale statului și, în special, această monedă îndeplinește funcția de mijloc de circulație.

B.Moneda scripturală (de cont) reprezintă o formă a bancnotei, bazată pe încredere (monedă fiduciară) și care cunoaște importante modificări din punct de vedere al formei de prezentare. Cecurile și viramentele constituie forme actuale ale monedei fiduciare, emisiunea lor având la bază deschiderea unui cont la bancă de către agenții economici. Circulația monedei scripturale se limitează la înregistrări în conturile bancare prin care se diminuează, respectiv, se

majorează sumele din conturile corespondente. O altă formă de existență a monedei scripturale o reprezintă cărțile de plată (cardurile bancare) și moneda electronică.

În funcție de obligația pe care și-o asumă banca emitentă se disting următoarele forme de monedă:

- moneda convertibilă
- moneda neconvertibilă

Prin definiția dată de FMI, **convertibilitatea** reprezintă, în sens larg, desființarea restricțiilor și discriminărilor în domeniul plăților și transferurilor internaționale, iar în sens restrâns, obligația băncilor din fiecare țară de a cumpăra propria monedă detinută de alte bănci cu condiția ca aceasta să provină din operațiuni curente.

Convertibilitatea monetară a cunoscut două forme principale: convertibilitatea metalică și convertibilitatea în valută, fiecare din acestea putând îmbrăca forma convertibilității interne și externe.

Convertibilitatea metalică s-a practicat în perioada etalonului aur-monedă, mecanismul acesteia dând posibilitatea schimbării în aur a întregii cantități de bancnote detinute de populație sau de agenții economici.

Convertibilitatea în valută, ca formă a convertibilității care se practică în prezent, a fost adoptată de țările europene în anul 1958, și dă posibilitatea transformării unei monede în alta. În condițiile convertibilității interne, atât rezidenții cât și nerezidenții pot, în mod liber, să vândă și să cumpere devalize în schimbul monedei naționale, și se pot face operațiuni cu devalize. În România, în anul 1991, s-a adoptat forma convertibilității interne a leului în valute. Convertibilitatea externă în valută este rezervată numai persoanelor nerezidente și este limitată datorită nivelului limitat al rezervelor valutare ale țărilor.

Avantajele convertibilității în valute constau în următoarele:

- stimulează realizarea echilibrului valutar al țării respective;
- face posibilă sporirea eficienței comerțului exterior;
- este posibilă restructurarea permanentă a economiei prin dezvoltarea celor mai eficiente sectoare;
- cursurile valutare se fixează pe baza raportului real între cerere și ofertă.

Moneda neconvertibilă cuprinde numai moneda care circulă în cadrul granielor naționale și care este detinută numai de către persoanele rezidente.

4. După valoarea intrinsecă, moneda cunoaște următoarele două forme:

- moneda cu valoare integrală, conține o cantitate de metal prețios, egală cu valoarea nominală atribuită.
- moneda-semn (numită și fiduciară) are inscripționată o valoare nominală diferită de valoarea reală a materialului din care este confecționată.

5. Formele moderne de bani

Banii electronici – portofele digitale, carduri preplătite

Quasi-banii – puncte de fidelitate, mile aeriene, bonusuri la achiziții.

Criptomonedele – Bitcoin, Ethereum și alte active digitale.

Monedele digitale ale băncilor centrale

Cum se măsoară cantitatea de bani aflată în circuitul economiei naționale?

Masa monetară

În termeni economici Masa monetară include totalitatea mijloacelor de cumpărare și de plată, ce deservesc circuitul economic din țară, aparținând persoanelor fizice, juridice, inclusiv și statului.

Detinătorii de monedă aparțin atât sectorului bancar, cât și celui nebancar. Sectorul bancar al economiei este reprezentat de băncile comerciale care detin rezerve în moneda băncii

centrale (bilete de banca si depozite în cont curent), iar sectorul nebancaar al economiei este constituit din agentii economici si populatie, care detin bancnote, moneda metalică si depozite în conturile curente la băncile comerciale.

Rezultă ca masa monetară este constituită dintr-un stoc de creante asupra băncilor, creante aflate în posesia utilizatorilor de monedă.

Agregatul monetar reprezintă ansamblul omogen de active susceptibile de a fi utilizate ca mijloc de plată. Particularitatea agregatelor monetare este de a se include unele în celelalte, astfel ca agregatul cel mai mic este inclus în agregatul de marime imediat superioara, pînă cînd agregatul cel mai mare le conține pe toate celelalte. Prin constituirea agregatelor monetare, autoritățile monetare urmăresc nu doar simpla cunoaștere a volumului mijloacelor de plată, ci ca aceasta sa le ofere informații care să le permit promovarea unei politici monetare adecvate, în vederea evitării sau corectării dezechilibrelor monetare.

În sens restrîns, agregatele monetare pot fi definite prin integrarea succesivă a produselor monetare create în scopul asigurării lichidității agenților financiari și nefinanciari.

Criteriul după care sînt incluse agregatele monetare este cel al lichidității, astfel se deosebesc:

M1 – cuprinde toate mijloacele de plată sub forma monedei efective (bilete de bancă și moneda divizionară) și a depunerilor în conturi curente care reprezintă cea mai activă parte a masei monetare sau lichiditatea primară

M2 – include M1 și totalitatea plasamentelor la termen, în vederea economisirii susceptibile de a fi mobilizate și transformate în lichidități prin emisiune de cecuri cu preaviz, denumită *quasi-moneda* sau lichiditatea secundară.

M3- include M2 și alte active cu grade diferite de lichiditate la care pot fi incluse certificate de depozit, conturi de economii pe termen mediu

L –regrupat cu M3 include titlurile emise pe termen mediu și lung negociabile ce pot fi transformate mai rapid sau mai lent în mijloace de plată, respectiv lichidități

Agregatele monetare sunt stabilite de către autoritățile monetare naționale,

În R.Moldova, agregatele monetare sînt definite de către BNM și reflectate în pasivul bilanțului consolidate al instituției bancare. Astfel deosebim

- M0 = bani în circulație de către BNM, exclusive numerarul în casa BNM și casele băncilor comerciale
- M1 = M0 + depunerile la vedere în monedă națională
- M2 = M1 + suma depunerilor la termen și instrumentele pieții monetare
- M3 = M2 + depozitele în valută străină ale rezidenților, exprimate în lei moldovenești

Importanța monedei în economie este dată de măsura în care aceasta circulă și finanțează tranzacțiile economice.

Potrivit **relatiei lui Irving Fisher**, **ecuatia cantitativă a monedei** permite măsurarea cererii de monedă din economie:

$$MV = PQ$$

unde:

M = masa monetară;

P = nivelul preturilor;

Q = volumul bunurilor și serviciilor;

V = viteza de circulație a monedei.

Din această relație rezultă că **viteza de circulație a monedei**, V , depinde de volumul tranzacțiilor și nivelul masei monetare.

$$V = \frac{P \times Q}{M} \quad V = \text{volumul tranzacțiilor}$$

- M

Astfel, viteza de circulație a monedei se stabilește în funcție de numărul de acte de vânzare-cumpărare pe care le mijlocește un semn bănesc, de o anumită valoare, într-o anumită perioadă de timp.

Banca Națională a Moldovei - asigură stabilitatea monetară și financiară a Republicii Moldova, inclusiv stabilitatea prețurilor, protejând astfel valoarea banilor și contribuind la funcționarea normală a economiei

BNM este banca centrală a Republicii Moldova și principala autoritate monetară a statului. Înființată în 1991, odată cu instituirea sistemului monetar național. BNM este independentă în exercitarea atribuțiilor sale, în condițiile legii.

- Principalele atribuții
- Emite moneda națională – leul moldovenesc.
- Elaborează și promovează politica monetară.
- Menține stabilitatea prețurilor și contribuie la stabilitatea financiară.
- Reglementează și supraveghează băncile comerciale.
- Administrează rezervele valutare oficiale ale statului.
- Asigură funcționarea și dezvoltarea sistemelor de plăți.
- Monitorizează și contribuie la menținerea stabilității sistemului financiar

Subiect pentru seminar: Istoria leului moldovenesc

3. Inflația-cauze, forme, măsuri de combatere

Inflația reprezintă un fenomen macroeconomic caracterizat prin **creșterea generalizată și persistentă a nivelului prețurilor bunurilor și serviciilor într-o economie**, ceea ce conduce la **scăderea puterii de cumpărare a unității monetare**.

Este important să înțelegem că inflația nu înseamnă simpla creștere a prețului unui produs. Dacă prețul unui anumit produs crește din cauza unei recolte slabe sau a unei reduceri a ofertei, nu putem vorbi automat despre inflație. Inflația presupune o **creștere mai largă și persistentă a nivelului general al prețurilor**.

De exemplu, dacă prețul cartofilor crește cu 20%, dar prețurile celorlalte bunuri rămân stabile, avem o modificare a prețului relativ al unui produs. Dacă însă cresc simultan și persistent prețurile alimentelor, serviciilor, energiei, transportului, locuințelor etc., atunci putem vorbi despre un proces inflaționist.

Inflația poate fi înțeleasă prin două elemente fundamentale:

Creșterea nivelului general al prețurilor

↓

Scăderea puterii de cumpărare a banilor

Cu aceeași sumă de bani, consumatorul poate cumpăra mai puține bunuri și servicii decât anterior.

Exemplu: Dacă o persoană dispune de 5 000 lei și, într-un anumit moment, cu această sumă poate cumpăra un anumit coș de bunuri și servicii, iar prețurile cresc cu 10%, aceeași sumă nu va mai permite cumpărarea aceleiași volum de bunuri.

Prin urmare: *Inflația nu înseamnă că banii dispar, ci că valoarea lor reală și cantitatea de bunuri și servicii pe care o pot cumpăra se reduc.*

Particularitățile Inflației

Inflația din secolul XXI prezintă caracteristici diferite față de formele clasice din trecut (cum era inflația legată strict de emisiunea excesivă de monedă de aur sau argint):

- **Caracterul structural și permanent:** În economia de piață modernă, prețurile au o tendință naturală de creștere (sunt rigide la scădere). Inflația a devenit un fenomen cronic, oscilând doar ca intensitate.

- **Stagflația și Slumpflația:** Apariția unor fenomene paradoxale în care inflația ridicată se împletește cu **stagnarea economică** (stagflație) sau chiar cu **recesiunea și creșterea șomajului** (slumpflație).
- **Globalizarea inflației:** Datorită lanțurilor globale de aprovizionare, șocurile de preț dintr-o regiune (ex: criza energetică, criza semiconductorilor) se transmit instantaneu la nivel mondial.
- **Rolul anticipărilor inflaționiste:** Comportamentul agenților economici este dictat de ceea ce *cred* că se va întâmpla. Dacă firmele și populația se așteaptă ca prețurile să crească, își vor mări tarifele și cererile salariale, alimentând inflația de la sine (spirală preț-salarii).

Cauzele Inflației

Cursurile de macroeconomie împart cauzele în două mari categorii:

a) Inflația prin cerere

Apare atunci când **cererea agregată depășește oferta agregată** (se cumpără mai mult decât poate produce economia).

- Mecanism: „Prea mulți bani aleargă după prea puține bunuri”.
- Factori: Creșterea veniturilor populației, credite ieftine, cheltuieli guvernamentale mari.

b) Inflația prin costuri (oferta)

Apare atunci când **costurile de producție cresc**, iar firmele transferă aceste majorări în prețul final al produselor.

- Factori: Scumpirea materiilor prime (petrol, gaze), creșterea salariilor fără o creștere corespunzătoare a productivității, mărirea taxelor.

Consecințele Inflației

Inflația nereglementată redistribuie bogăția în societate în mod arbitrar:

- **Scăderea nivelului de trai:** Sunt afectați cei cu venituri fixe (pensionari, bugetari) ale căror salarii/pensii nu sunt indexate rapid.
- **Avantajarea debitorilor:** Cei care au credite cu rată fixă returnează bani cu o valoare reală mai mică. Creditorii (băncile) pierd.
- **Dezcurajarea investițiilor pe termen lung:** Din cauza incertitudinii privind prețurile viitoare, investitorii preferă speculațiile pe termen scurt în locul proiectelor de producție.

Măsuri de combatere (Politici antiinflaționiste)

- **Politica monetară restrictivă:** Realizată de Banca Centrală prin **creșterea ratei dobânzii de referință**. Acest lucru scumpește creditele, scade consumul și frânează cererea.
- **Politica fiscală austeră:** Reducerea cheltuielilor publice și/sau creșterea taxelor pentru a diminua masa monetară din economie.
- **Politici de ofertă:** Stimularea producției prin reducerea birocrăției sau subvenționarea tehnologiilor, pentru a crește cantitatea de bunuri disponibile.

Una dintre cele mai importante consecințe ale inflației este **diminuarea puterii de cumpărare a banilor**.

Puterea de cumpărare reprezintă cantitatea de bunuri și servicii care poate fi achiziționată cu o anumită sumă de bani.

Există, astfel, o relație inversă:

Nivelul prețurilor $\uparrow \rightarrow$ **puterea de cumpărare a banilor** $\downarrow$

și:

Nivelul prețurilor $\downarrow \rightarrow$ **puterea de cumpărare a banilor** $\uparrow$

De aceea, atunci când analizăm inflația trebuie să facem distincția între:

- **venitul nominal** – suma de bani exprimată în unități monetare;
- **venitul real** – cantitatea de bunuri și servicii care poate fi cumpărată cu acel venit.

Exemplu: Dacă salariul unei persoane crește de la 10 000 la 11 000 lei, avem o creștere nominală de 10%. Dar dacă prețurile cresc în aceeași perioadă cu 15%, persoana respectivă poate cumpăra mai puține bunuri și servicii.

Prin urmare:

Creșterea venitului nominal nu înseamnă automat creșterea venitului real.

Această distincție este foarte importantă în analiza nivelului de trai.

Cum se măsoară inflația?

Inflația este măsurată, de regulă, prin intermediul **indicilor de prețuri**, dintre care cel mai utilizat pentru analiza prețurilor suportate de populație este **indicele prețurilor de consum (IPC)**.

IPC urmărește modificarea în timp a prețurilor unui **coș de bunuri și servicii** consumate de populație.

Rata inflației poate fi exprimată simplificat astfel:

$$\text{Rata inflației} = \frac{IPC_t - IPC_{t-1}}{IPC_{t-1}} \times 100$$

De exemplu, dacă indicele prețurilor de consum crește de la 100 la 108, rata inflației este de:

$$\frac{108 - 100}{100} \times 100 = 8\%$$

Aceasta înseamnă că nivelul general al prețurilor din coșul analizat a crescut cu aproximativ 8% față de perioada de referință.

Formele inflației după intensitate

În literatura economică, inflația poate fi clasificată după ritmul de creștere a prețurilor. Pragurile nu sunt universale, iar clasificarea poate varia între autori.

a) Inflația redusă sau moderată

Este caracterizată printr-o creștere relativ redusă a nivelului general al prețurilor. O inflație scăzută și stabilă este, în multe economii moderne, compatibilă cu funcționarea normală a economiei. Băncile centrale urmăresc, de regulă, **stabilitatea prețurilor**, definită în jurul unei ținte de inflație, nu inflația zero.

Este important să nu spunem că „2–3% este întotdeauna o inflație normală”, deoarece nivelul considerat compatibil cu stabilitatea prețurilor depinde de banca centrală și de economia analizată.

b) Inflația galopantă

Se caracterizează prin creșteri rapide și importante ale prețurilor. Într-o asemenea situație:

- populația încearcă să cheltuiască banii mai repede;
- economisirea în moneda națională poate fi descurajată;
- întreprinderile întâmpină dificultăți în stabilirea prețurilor;
- contractele pe termen lung devin mai riscante;
- incertitudinea economică crește.

c) Hiperinflația

Hiperinflația reprezintă o formă extremă a inflației, caracterizată printr-o creștere extrem de rapidă și necontrolată a prețurilor. Un criteriu istoric utilizat frecvent este cel propus de economistul Philip Cagan: **o rată a inflației de cel puțin 50% pe lună**.

În asemenea situații, moneda își poate pierde rapid funcțiile sale economice:

- mijloc de schimb;
- unitate de măsură a valorii;
- mijloc de păstrare a valorii.

Populația poate începe să utilizeze valute străine sau alte forme de conservare a valorii, iar în cazuri extreme pot apărea forme de troc.

O altă clasificare importantă este după **posibilitatea anticipării inflației**.

Inflația anticipată- Este inflația pe care agenții economici o prevăd.

Dacă populația și întreprinderile se așteaptă la o inflație de 5%, acestea pot lua din timp măsuri:

- angajații solicită creșteri salariale;
- firmele își ajustează prețurile;
- băncile modifică dobânzile;
- creditorii și debitorii includ inflația anticipată în contracte.

Inflația neanticipată- Apare atunci când rata efectivă a inflației este semnificativ diferită de cea anticipată.

Aceasta poate produce **redistribuirii neașteptate ale veniturilor și averii** între:

- creditori și debitori;
- angajatori și salariați;
- populație și stat;
- deținătorii diferitelor active financiare.

Cauzele inflației

Inflația este un fenomen complex și, de regulă, nu poate fi explicată printr-o singură cauză.

Cele mai importante explicații sunt:

A. Inflația determinată de cerere

Apare atunci când **cererea agregată pentru bunuri și servicii crește mai rapid decât capacitatea economiei de a le produce.**

Schema:

Cerere agregată ↑ → presiune asupra producției → capacitate limitată → prețuri ↑

Printre factorii care pot contribui se numără:

- creșterea veniturilor;
- extinderea creditării;
- reducerea dobânzilor;
- creșterea cheltuielilor publice;
- majorarea investițiilor;
- creșterea consumului.

Exemplu: Dacă populația dispune de venituri mai mari și consumul crește rapid, iar producătorii nu pot majora imediat oferta, cererea suplimentară poate determina creșterea prețurilor.

Inflația prin costuri

Inflația prin costuri apare atunci când **costurile de producție cresc**, iar întreprinderile transferă o parte sau totalitatea acestor costuri asupra consumatorilor prin majorarea prețurilor.

Printre cauze:

- *creșterea prețului petrolului și gazelor;*
- *scumpirea materiilor prime;*
- *creșterea costurilor de transport;*
- *creșterea salariilor mai rapid decât productivitatea;*
- *deprecierea monedei naționale, care scumpește importurile;*
- *creșterea anumitor taxe și impozite;*
- *întreruperile lanțurilor de aprovizionare.*

Schema: *Costuri ↑ → costul producției ↑ → prețuri ↑ → inflație*

Inflația importată. În economiile deschise, o parte din presiunile inflaționiste poate proveni din exterior. Dacă o țară importă energie, materii prime, produse alimentare sau echipamente, creșterea prețurilor internaționale poate fi transmisă în economia națională.

De asemenea, **deprecierea monedei naționale** poate determina creșterea prețului bunurilor importate.

Schema:

Prețuri externe ↑ / deprecierea monedei → importuri mai scumpe → costuri interne ↑ → prețuri ↑

Această formă este deosebit de relevantă pentru economiile mici și deschise.

Inflația și masa monetară

O explicație importantă în teoria monetară este legătura dintre **cantitatea de bani, viteza de circulație a banilor și volumul producției**.

Ecuția cantitativă a banilor este:

$$MV = PY$$

unde:

- **M** = masa monetară;
- **V** = viteza de circulație a banilor;
- **P** = nivelul general al prețurilor;
- **Y** = volumul producției reale.

Dacă masa monetară crește mult mai rapid decât producția, iar celelalte condiții nu se modifică suficient pentru a compensa această creștere, poate apărea presiune asupra nivelului prețurilor.

Totuși, este greșit să reducem orice episod inflaționist la formula „**s-au tipărit prea mulți bani**”.

În economia modernă, inflația poate rezulta din interacțiunea dintre **cerere, ofertă, politica monetară și fiscală, anticipații, cursul valutar, prețurile internaționale și șocurile de ofertă**.

Spirala prețuri–salarii

Un mecanism important este **spirala prețuri–salarii**. Procesul poate avea următoarea formă:

Prețuri ↑

↓

salariații solicită salarii mai mari pentru menținerea puterii de cumpărare

↓

costurile firmelor ↑

↓

firmele majorează prețurile

↓

puterea de cumpărare ↓

↓

noi solicitări salariale

Aceasta nu înseamnă că orice creștere salarială generează automat inflație. Riscul este mai mare atunci când creșterile salariale depășesc în mod persistent creșterea productivității și se transmit în prețuri într-un context de presiuni inflaționiste deja existente.

Anticipațiile inflaționiste

Un element esențial al inflației moderne îl reprezintă **așteptările agenților economici**.

Dacă populația crede că prețurile vor crește, oamenii pot:

- cumpăra mai devreme;
- cere salarii mai mari;
- reduce economisirea în moneda națională.

Întreprinderile pot:

- majora anticipat prețurile;
- crește salariile;
- modifica contractele.

Băncile pot lua în calcul inflația anticipată la stabilirea dobânzilor.

Astfel, anticipațiile pot contribui la **persistența procesului inflaționist**.

Stagflația reprezintă combinația dintre:

- inflație ridicată;
- stagnare sau creștere economică foarte redusă;
- șomaj ridicat sau în creștere.

Este un fenomen dificil pentru politica economică deoarece măsurile de stimulare a economiei pot accentua inflația, iar măsurile de combatere a inflației pot reduce și mai mult activitatea economică.

Consecințele inflației

Inflația produce efecte diferite asupra consumatorilor, întreprinderilor, statului, creditorilor și debitorilor.

1. Reducerea puterii de cumpărare

Este efectul cel mai direct.

Dacă veniturile cresc mai lent decât prețurile:

venit real ↓ → **consum posibil** ↓ → **nivel de trai** ↓

Sunt deosebit de vulnerabile persoanele cu **venituri fixe sau care se ajustează lent**.

2. Redistribuirea veniturilor și averii

Inflația poate redistribui veniturile între diferite categorii.

De exemplu, în anumite situații, debitorii pot fi avantajați în raport cu creditorii dacă datoria are o rată fixă și inflația efectivă este mai mare decât cea anticipată.

Debitorul rambursează o sumă nominală stabilită anterior, dar acea sumă are o valoare reală mai mică.

3. Diminuarea valorii economiilor

Dacă rata dobânzii obținută pentru economii este mai mică decât rata inflației, valoarea reală a economiilor poate scădea.

Exemplu: **dobânda la depozit = 5%, inflația = 10%**

În termeni simpli, puterea de cumpărare a economiilor este erodată.

4. Creșterea incertitudinii

Inflația ridicată și volatilă face dificilă planificarea economică.

Întreprinderile întâmpină dificultăți în estimarea:

- costurilor;
- veniturilor;
- profitului;
- investițiilor viitoare.

Populația întâmpină dificultăți în planificarea:

- consumului;
- economisirii;
- creditării;
- achizițiilor importante.

5. Impactul asupra investițiilor

Inflația imprevizibilă poate descuraja investițiile pe termen lung deoarece crește incertitudinea privind rentabilitatea proiectelor.

În același timp, este importantă o nuanță: **inflația moderată și anticipată nu blochează automat investițiile**. Problema este în special inflația ridicată, volatilă și imprevizibilă.

Inflația și sistemul financiar-bancar

Inflația are o legătură directă cu sistemul financiar și bancar. Când inflația crește, banca centrală poate utiliza **politica monetară** pentru a reduce presiunile inflaționiste. Un mecanism simplificat este:

Inflație ↑

↓

rata dobânzii de politică monetară ↑

↓

creditele devin mai scumpe

↓

cererea pentru credite ↓

↓
consumul și investițiile pot încetini

↓
cererea agregată ↓

↓
presiunile inflaționiste pot scădea

Prin urmare, **sistemul financiar-bancar reprezintă unul dintre principalele canale prin care politica monetară influențează economia reală.**

Politici antiinflaționiste

Combaterea inflației presupune utilizarea mai multor categorii de politici.

A. Politica monetară

Este realizată de banca centrală. Instrumentele pot include:

- rata dobânzii de politică monetară;
- operațiuni de piață;
- gestionarea lichidității;
- alte instrumente de politică monetară.

Majorarea ratelor dobânzii urmărește, în general, reducerea cererii și menținerea anticipațiilor inflaționiste sub control.

B. Politica fiscală

Guvernul poate influența cererea agregată prin:

- cheltuielile publice;
- impozitele;
- transferurile;
- deficitul bugetar.

Într-un context de cerere excesivă, o politică fiscală mai restrictivă poate contribui la reducerea presiunilor asupra prețurilor.

C. Politicile de ofertă

Acestea urmăresc creșterea capacității economiei de a produce bunuri și servicii, prin:

- investiții în infrastructură;
- dezvoltarea productivității;
- tehnologizare;
- reducerea blocajelor din lanțurile de aprovizionare;
- dezvoltarea concurenței;
- stimularea investițiilor productive.

Schema:

Oferta ↑ → **disponibilitatea bunurilor** ↑ → **presiunile asupra prețurilor** ↓

Inflația – legătura dintre microeconomie, macroeconomie și societate

Inflația este în primul rând un **fenomen macroeconomic**, dar are cauze și efecte microeconomice și sociale.

➤ **La nivel microeconomic:**

firma → *costuri* ↑ → *prețuri* ↑ → *profit și investiții afectate*

consumatorul → *prețuri* ↑ → *putere de cumpărare* ↓ → *modificarea consumului*

banca → *dobânzi* ↑/↓ → *creditare și economisire modificate*

➤ **La nivel macroeconomic:**

inflație → **PIB** → **șomaj** → **dobânzi** → **investiții** → **consum** → **curs valutar**

➤ **La nivel social:**

inflație → **venit real** ↓ → **putere de cumpărare** ↓ → **nivel de trai** ↓

și poate conduce la:

- *creșterea vulnerabilității sociale;*

- accentuarea inegalităților;
- modificarea comportamentului de consum;
- diminuarea economisirii;
- tensiuni sociale.

Inflația în economia mondială

În prezent, economiile sunt interdependente. Prin urmare, un șoc produs într-o economie sau pe o piață internațională poate fi transmis și altor țări.

De exemplu:

creșterea prețului petrolului pe piața mondială

↓

costurile transportului ↑

↓

costurile producătorilor ↑

↓

prețurile bunurilor și serviciilor ↑

↓

inflație

Un alt exemplu:

deprecierea monedei naționale

↓

importurile devin mai scumpe

↓

costurile interne ↑

↓

prețurile ↑

Prin urmare, într-o economie deschisă, inflația trebuie analizată atât din perspectiva **factorilor interni**, cât și a celor **externi**.

!!!!Exemplu integrator (La seminar)

Să presupunem că într-o economie crește puternic prețul energiei.

Etapa 1 – economia mondială

Pe piețele internaționale crește prețul energiei.

Etapa 2 – microeconomie

Întreprinderile naționale suportă costuri mai mari.

Etapa 3 – prețuri

Firmele transferă o parte din costuri în prețurile produselor.

Etapa 4 – macroeconomie

Indicele general al prețurilor crește → apare presiune inflaționistă.

Etapa 5 – sistemul financiar

Banca centrală poate majora rata dobânzii.

Etapa 6 – gospodării

Creditele devin mai scumpe, iar populația poate reduce consumul și investițiile.

Etapa 7 – sistemul social

Dacă veniturile nu se ajustează suficient de repede, puterea de cumpărare scade și poate fi afectat nivelul de trai. Astfel, vedem că un singur șoc economic poate circula prin întregul sistem economic și financiar și poate produce efecte asupra societății.

Inflația este unul dintre cele mai importante fenomene macroeconomice, deoarece afectează simultan prețurile, veniturile reale, consumul, economisirea, investițiile, creditarea și distribuția veniturilor. Ea apare prin interacțiunea mai multor factori — cerere, ofertă, costuri, politică monetară și fiscală, anticipații și factori externi.

Inflația demonstrează interdependența dintre microeconomie, macroeconomie, sistemul financiar-bancar și sistemul social. Deciziile individuale ale consumatorilor și firmelor

influențează economia agregată, politica economică și financiară influențează comportamentul agenților economici, iar toate aceste procese se reflectă, în final, asupra nivelului de trai al populației.

4. Cursul valutar

Cursul valutar (cursul de schimb) reprezintă valoarea unei monede exprimată în unități ale unei alte monede. De exemplu, dacă $1 \text{ EUR} = 19,50 \text{ MDL}$, înseamnă că pentru procurarea unui euro sunt necesari 19,50 lei moldovenești.

Paritatea valutară exprimă raportul dintre valorile a două monede și stă la baza stabilirii cursului de schimb. De exemplu:

1 EUR = 19,50 MDL - arată câți lei sunt necesari pentru procurarea unui euro.

- **cotare directă** – câte unități de monedă națională sunt necesare pentru o unitate de valută străină;
- **cotare indirectă** – câte unități de valută străină corespund unei unități de monedă națională.

Valoarea unei monede se poate modifica în raport cu alte monede. Aceste modificări sunt exprimate prin noțiunile de apreciere și depreciere.

Aprecierea valutei naționale reprezintă creșterea valorii acesteia față de alte monede. De exemplu, dacă cursul se modifică de la $1 \text{ EUR} = 20 \text{ MDL}$ la $1 \text{ EUR} = 19 \text{ MDL}$, leul moldovenesc s-a apreciat față de euro. Aprecierea monedei naționale face ca valuta străină și bunurile importate să fie, în principiu, mai ieftine pentru consumatorii și companiile din țara respectivă.

Deprecierea valutei naționale reprezintă diminuarea valorii acesteia față de alte monede. De exemplu, dacă 1 EUR crește de la 19 MDL la 20 MDL, leul s-a depreciat față de euro. Deprecierea poate determina creșterea costului importurilor și poate exercita presiuni asupra prețurilor interne.

Regimurile cursului valutar

Fiecare stat stabilește cadrul juridic și instituțional privind circulația și schimbul valutar, precum și regimul cursului de schimb. Alegerea regimului valutar este influențată de caracteristicile economiei, poziția țării în economia mondială și condițiile economice și financiare.

Principalele regimuri valutare sunt:

- cursul valutar fix – autoritatea monetară menține cursul monedei naționale la un anumit nivel sau într-un interval stabilit;
- cursul valutar flotant – cursul este determinat în principal de cererea și oferta de valută pe piață;
- regimul mixt (hibrid) – combină elemente ale cursului fix și ale cursului flotant, banca centrală putând interveni pe piața valutară pentru a limita fluctuațiile excesive.

Cursul oficial și cursul de piață

Cursul oficial este cursul de schimb publicat de Banca Națională a Moldovei (BNM), utilizat în scopuri oficiale și ca reper pentru anumite operațiuni.

Cursul comercial este cursul la care băncile sau unitățile de schimb valutar efectuează efectiv operațiunile cu clienții. Prin urmare, cursul oficial nu este neapărat egal cu cursul la care o bancă cumpără sau vinde valuta.

La efectuarea unei operațiuni de schimb valutar, clientul întâlnește, de regulă, două cursuri:

- cursul de cumpărare – cursul la care banca sau casa de schimb cumpără valuta de la client;
- cursul de vânzare – cursul la care banca sau casa de schimb vinde valuta clientului.

Diferența dintre cursul de vânzare și cursul de cumpărare reprezintă marja (spreadul) valutar.

Factorii care influențează cursul valutar

Cursul de schimb este influențat de numeroși factori economici și financiari.

Principalii factori economici sunt:

- nivelul și evoluția inflației;
- rata dobânzii;
- ritmul creșterii economice;
- balanța comercială;
- volumul importurilor și exporturilor;
- nivelul rezervelor valutare.

Printre factorii financiari se numără:

- cererea și oferta de valută;
- fluxurile de capital;
- investițiile străine;
- transferurile de bani din străinătate;
- așteptările participanților la piață.

Riscul valutar

Riscul valutar reprezintă riscul ca modificarea cursului de schimb să producă o pierdere financiară pentru o persoană sau o companie.

De exemplu, o persoană are un credit în euro, dar primește salariul în lei moldovenești.

Dacă 1 EUR = 19 MDL, o rată de 300 EUR reprezintă:

$$300 \times 19 = 5\,700 \text{ MDL.}$$

Dacă euro se apreciază până la 1 EUR = 20,50 MDL, aceeași rată de 300 EUR va costa:

$$300 \times 20,50 = 6\,150 \text{ MDL.}$$

Prin urmare, persoana va trebui să achite cu 450 MDL mai mult pe lună, deși valoarea ratei în euro a rămas neschimbată. Acesta este un exemplu de risc valutar.

Riscul valutar poate apărea în cazul:

- creditelor în valută;
- depozitelor în valută;
- importurilor;
- exporturilor;
- investițiilor externe;
- transferurilor internaționale;
- contractelor în valută;
- călătoriilor și cheltuielilor în străinătate.

Operațiunile valutare în Republica Moldova

În Republica Moldova, Banca Națională a Moldovei (BNM) are atribuții importante în reglementarea și supravegherea pieței valutare și stabilește cadrul normativ aplicabil operațiunilor valutare. Operațiunile valutare pot include, în funcție de cadrul legal aplicabil:

- cumpărarea și vânzarea de valută prin intermediul entităților autorizate;
- deschiderea și utilizarea conturilor și depozitelor în valută;
- acordarea și rambursarea creditelor în valută, în condițiile legii;
- transferuri internaționale de fonduri;
- plăți pentru bunuri și servicii în cadrul operațiunilor internaționale;
- operațiuni valutare efectuate de persoane fizice și juridice prin intermediul prestatorilor autorizați.

Pentru consumator este important ca, înainte de efectuarea unei operațiuni valutare, să verifice cursul de schimb, eventualele comisioane, suma finală care trebuie achitată sau care va fi primită și condițiile operațiunii.

Exemplu:

O persoană dorește să cumpere 500 EUR. Banca afișează:

- curs de cumpărare: 19,20 MDL/EUR;
- curs de vânzare: 19,60 MDL/EUR.

Deoarece persoana cumpără euro de la bancă, se aplică cursul de vânzare:

$$500 \times 19,60 = 9\,800 \text{ MDL.}$$

Dacă persoana ar dori să vândă 500 EUR băncii, s-ar aplica cursul de cumpărare:

$$500 \times 19,20 = 9\,600 \text{ MDL.}$$

Astfel, aceeași cantitate de valută poate avea valori diferite în funcție de sensul operațiunii.

Cursul valutar și inflația sunt fenomene interdependente.

Deprecierea monedei naționale poate majora prețul bunurilor importate, al materiilor prime și al energiei, ceea ce poate exercita presiuni asupra inflației.

La rândul său, o inflație persistentă și diferențele de inflație dintre țări pot influența evoluția cursului de schimb.

Cursul valutar și contractele

Într-un contract care implică valută trebuie să fie clarificate, după caz:

- moneda obligației;
- moneda în care se efectuează plata;
- cursul de schimb aplicabil;
- data la care se determină cursul;
- cine suportă comisioanele;
- modalitatea de conversie;
- consecințele modificării cursului.

Exemplu: un contract prevede plata unei sume de 10 000 EUR în lei moldovenești. Este important să se stabilească la ce curs și la ce dată se efectuează conversia.